

Šoderlo
de Laklo

OPASNE VEZE

NAPOMENE
UZ KNJIGU

Napomena br. 1, strana 31. *Po njenom naslovu.* – Potpun naslov knjige: *Opasne veze ili Pisma sakupljena u jednom društvu i štampana za pouku drugim društvima, od G. Š... de L...*

Napomena br. 2, strana 48. *Kakva šteta što je vitez malteškog reda.* – Sesilija misli da Danseni pripada kaluđerskom redu i da prema tome ne sme da se ženi. Videti i pismo u kome se gospođa de Mertej ruga zbog toga i Sesiliji i Danseniju. Vitez je morao da objasni svojoj bezazlenoj prijateljici da nije kaluđer.

Napomena br. 3, strana 54. *Kućica.* – Kuća u slabo posećenom delu grada namenjena ljubavnim sastancima i razvratu. Počev od Regentstva one su se sve više umnožavale u okolini Pariza; bile su u velikoj modi u elegantnom društvu XVIII veka.

Napomena br. 4, strana 55. *Sofa.* – Jedna od najpoznatijih i najslobodnijih priča francuskog pisca Krebijona Sina (1707–1777) u kojoj se opisuje jedan Indus koji je bio sofa pre no što je postao čovek.

Napomena br. 5, strana 143. *La Šatrovo pismo.* – Markiz la Šatr, pred polazak na put, zatražio je od Ninone Lanklo pismeno obećanje da ga neće varati. Uvek, kad bi izneverila to obećanje, Ninona bi uzviknula: „Ah, pisamce koje ima La Šatr!“

Napomena br. 6, strana 154. *Mesna pošta.* – Tako se u XVIII veku nazivala pošta za pisma namenjena isključivo Parizu.

Napomena br. 7, strana 285. *Nova Klarisa.* – Aluzija na Klarisu Harlo, junakinju Ričardsonovog romana (*Klarisa*), koji je 1751. objavljen u prevodu opata Prevoa.

Napomena br. 8, strana 287. *Tri sata ranije nego obično.* – U jednom apokrifnom i anonimnom spisu, *Pravi memoari Sesilije de Volanž* (bez datuma), lažna Sesilija da bi ubedila svog zavodnika u laž i neverstvo, ukazuje u svom pismu na jednu kontradikciju. Valmon tvrdi da je primio Sesiliju u svojoj sobi, i da bi je kaznio zbog njene nepromišljenosti, ostavio ju je samu tri sata ranije nego obično, dok iz prethodnih pisama izlazi da su se Sesilija i Valmon samo jednom posle 1. oktobra susreli noću između 8 i 9.

Napomena br. 9, strana 287. *Samo sam bio obazriv.* – Tom ciničnom rečenicom Valmon priprema otkriće koje će učiniti u CXV pismu o Sesilijinim nadama u materinstvo.

Napomena br. 10, strana 300. *Očekujem drugo doba da bih potvrdio svoju nadu.* – U *Pravim memoarima Sesilije de Volanž*, lažna Sesilija ukazuje na neverovatnost ovog detalja. Valmon kaže 19. oktobra da je, zahvaljujući njemu, Sesilija ostala u drugom stanju. Međutim, prema XCVI pismu, Sesilija se podala Valmonu noću između 30. septembra i 1. oktobra; znači da je od tog dana proteklo svega 19 dana.

Napomena br. 11, strana 320. *Najzad ostadosmo sami i ja pređoh na stvar.* – Ovde počinje jedan drugi prizor koji manje proizilazi iz Valmonovog makijavelizma no što je ustupak ukusu toga doba za osećajnost koju je

omilela plačevna komedija zajedno sa Didroovim dramama. Ovde se takođe nalazi i daleki odjek *Vertera*.

Napomena br. 12, strana 353. *Pismo CXXXIX* – Sledeće pismo, nepotpisano i bez datuma, nalazi se na kraju rukopisa *Opasnih veza*. Ono je prvi put objavljeno 1903. u izdanju francuskog *Merkura*. Izgleda da treba da nosi datum 15. novembar 17**, i da zauzme mesto između CXXXVIII i CXXXIX pisma.

Laklo je verovatno izostavio ovo pismo zato što je našao da se malo slaže sa karakterom gospođe De Turvel i sa tonom njenih ostalih pisama.

PREDSEDNIKOVICA DE TURVEL

VIKONTU DE VALMONU

O, dragi prijatelju, kakav je to nemir koji osećam otkako ste se udaljili od mene? Kako bi mi bio potreban mir! Zbog čega me je obuzelo nespojstvo koje prelazi u bol i zadaje mi pravi užas? Hoćete li verovati da mi je čak i kad vam pišem potrebno da prikupim svoju snagu i da pozivam u pomoć razum. Međutim govorim i ponavljam u sebi da ste vi srećni; ali ta misao tako draga mome srcu, koju ste vi tako lepo nazvali slatkim lekom za umirivanje ljubavi, postala je, naprotiv, njen raspirivač i on je uzrok što podležem pod suviše velikim blaženstvom; ali ako pokušam da se oslobodim tog slatkog razmišljanja, odmah ponovo padam u samrtne muke, iako sam vam

toliko obećavala da ću ih izbegavati, i njih zaista treba dobro da se čuvam, pošto one kvare sreću. Dragi prijatelju, vi ste me lako naučili da živim samo radi vas, naučite me sada da živim daleko od vas... Ne, nisam to htela da kažem, nego naprotiv, ne bih nipošto želela da živim kad sam daleko od vas, ili bar da ne mislim na svoj život. Ostavljena samoj sebi, ne mogu podnositi ni svoju sreću, ni svoje jade; osećam da mi je potreban spokoj, a svaki mi je mir nemoguć; uzalud prizivam san, on je pobegao daleko od mene; ne mogu ni da radim ni da besposličim; čas me sažiže žarki ogranj, čas me slama strašna groznica: zamara me svako kretanje, a ne mogu da se skrasim. Najzad šta da kažem? Manje bih patila u vatri najžešće groznice i, mada to ne mogu ni objasniti ni shvatiti, ipak dobro osećam da ti bolovi nastaju samo zato što ne mogu da ugušim ili da savladam tišmu osećanja, mada bih međutim bila srećna kad bih svoju dušu mogla prepustiti njihovim dražima.

Baš kad ste izašli, bilo mi je lakše; istina nešto malo uznemirenosti pridružilo se mojoj žalosti, ali ja sam to pripisivala tome što me je izvodilo iz strpljenja prisustvo mojih žena koje su odmah ušle, čija mi se usluga, po mom mišljenju uvek duga, sada učinila hiljadu puta duža nego obično. Bilo mi je stalo da budem sama: tada sam verovala da ću, okružena tako slatkim uspomena, u samoći naći jedinu sreću koju sam mogla osetiti u

vašem odsustvu. Kako sam mogla predvideti da, iako tako jaka pored vas da sam mogla izdržati potres od tolikih raznih osećanja tako brzo doživljenih, neću moći sama izdržati sećanje na njih. Ubrzo sam bila strašno razočarana... Ovde se, nežni moj prijatelju, ustežem da vam sve kažem... Ali, zar nisam vaša, sasvim vaša, i zar smem da vam sakrijem ijednu svoju misao? Ah, to bi mi bilo sasvim nemoguće, ali tražim da budete milostivi prema mojim nehotičnim greškama koje ne deli moje srce: ja sam po svojoj navici rekla svojim ženama da idu pre no što sam legla...

Napomena br. 13, Strana 384. *Pismo CLV* – Laklo je bio napisao i numerisao kao sto pedeset peto, Valmonovo pismo koje pominje u *CLIV* pismu. On ga je verovatno izostavio zato što je moglo baciti novu svetlost na vikontov karakter.

Ono glasi:

VIKONT DE VALMON
GOSPOĐI DE VOLANŽ

Znam, gospođo, da me nimalo ne volite; znam isto tako da ste uvek bili protiv mene kod gospođe De Turvel i ne sumnjam da i sada više nego ikad gajite ista osećanja, priznajem čak da možete smatrati da su opravdana: međutim ja se baš vama obraćam i ja se ne bojim da predate gospođi De Turvel pismo koje prilažem ovde za

nju, a još manje da vam tražim da je privolite da ga pročita; da je raspoložite uveravajući je u moje kajanje, u moje patnje, i naročito u moju ljubav. Osećam da vam moj korak može izgledati neobičan. On i mene čudi; ali očajanje ne bira sredstva i ne odmerava ih. A uostalom, jedan tako važan i tako drag interes, a koji nam je zajednički, treba da otkloni svaki drugi obzir. Gospođa De Turvel umire, gospođa De Turvel je nesrećna, treba joj povratiti život, zdravlje i sreću. Eto dužnosti koju treba izvršiti; sva su sredstva dobra koja mi mogu osigurati ili ubrzati uspeh. Ako odbacite ona koja vam nudim, bićete odgovorni zbog ishoda: njena smrt, moje žalosti, moje večno očajanje, sve će to biti vaše delo.

Znam da sam nedostojno uvredio jednu ženu dostojnu svakog poštovanja; znam da su samo moje strašne krivice prčinile sva zla koja su je zadesila; ne mislim ni da skrivam ni da pravdam svoje greške; ali, pazite, gospođo, da im ne postanete saučesnik ako me sprečite da ih popravim. Ja sam zario nož u srce vaše prijateljice, ali samo ja mogu izvući železa iz rane; samo ja znam kako se može izlečiti. Ne mari ništa što sam kriv ako mogu biti od koristi! Spasite svoju prijateljicu! Spasite je! Njoj je potrebna vaša pomoć a ne vaša osveta.

Pariz, 5. decembra 17**